

Apologeticus Dei. XV.
IN NOMINE JESU!

DISPUTATIO THEOLOGICA

De

DICTO CLAS-
SICO,

Ezech. xviii, v. 23. Contra BE-
ZAM pro D. JACOBO ANDREA,
circa Caussam Mali.

Quam

Dei O. Max. Auxilio,
In Regia Academia Aboensi,
Consensu Reverend. Fac. Theologicæ,

P R A E S I D E

ENEVALDO SVENONIO,

Q. G. A. S. S. Theol. Doct. Prof. Prim.
& Ecclesiæ Aboensis & Numen-
sis Pastore,

Defendere conabitur

PETRUS G. HERLINUS, Smol.
S. R. M. Stipend.

In Auditorio Sup. & Max. ad diem 26. Martij,
Anno Christi 1680.

ABOÆ,

Impressa à JOHANNE WOLD Acad. Typogr.

Reverendissimo in Christo PATRI
ac DOMINO,

DN. JACOBO HELVIGIO,
S.S. Theol. & Phil. Doctori celeberrimo,
Ducatus Estoniæ & Revaliensis Episcopo
longè dignissimo, Regiique Consistorii ibi-
dem Acropolitani Præsidi gravissimo, Scho-
læque ibidem Ephoro; Patrono ac Mecœnatî
omni observantiae ac obsequii cultu ju-
gitèr suspiciendo.

Ut 5

Admodum Reverendo, Reverendis
& Praeclarissimis VIRIS; prædicti Consistorii
ac Ven: Cleri SENIORI, ejusdemque ASSESSO-
RIBUS consultissimis; Promotoribus ac
Benefactoribus per officiosâ mente re-
verentèr colendis.

Nec non

Veneranda Canitie conspicuus, Reverendis,
& Humanissimis VIRIS:

Dn. JONÆ M T STADIO, Pastor i Morhisöens-
ium in Estonia emerito, Parri & Promotori meo
plurimum venerando.

Dn. ANDREÆ E. HERLINO, Pastor in Swei-
landa meritissimo, Patruo meo dilectissimo.

Dn. GABRIELI G. HERLINO, ad D. Crucis &
Matthiæ in Zaria Pastor vigilissimo, ut fratri
charissimo, ita Evergetæ meo liberalissimo.

Dn. CHRISTIANO MARIESTADIO,
Pastori Nyködensium in Estonia pervigili, fauto-
ri & amico singulariter dilecto.

Uid, Patrone Magne,
 ac Evergetæ plurimū
 colendi, inter nos homi-
 nes suavius, quid ad ju-
 cunditatem fæcundius, quid, inquam,
 ad vitam æternam indipiscendam u-
 tilius? quam verbo ac voluntate Dei
 Altissimi, per legem & Evangelium
 revelatis, maximā cum hilaritate
 frui? Verbum enim Dei est lucer-
 na pedibus piorum, eorundemq;
 semitis lumen, ut canit Psaltes. vo-
 luntas autem Dei est vita omnium
 hominum; nām, non delector
 morte impij, dicit Dominus ipse je-
 bovah per Prophetam. Ideoque cum
 adeo palpabilis sit gratia Dei erga nos
 homines; ut etiam hāc disputatione sa-
 tis explanatum videre cuivis licet; quid
 ad æternum gaudium magis proficuum

esse

esse possit, quam omnia mundana se-
ponere, semetque to:um verbo Dei, e-
jusque delectamento mancipare? ut,
quò priùs, eò satiùs voluntatem ipsius
cognoscere queat. hæc profecto mens
in arenâ mobili non est fundata, nec
quempiam unquam fæsellis. Qui enim
ingenti cupiditate Deum cognoscere,
voluntatemque ipsius summo nisu asse-
qui flagrat; cum in solitudine anxietatis
errabundum nunquam Dei derelinquit.
Bonitas, sed immensâ suâ comprehendit
misericordiâ. Evidem hæc, sicut omni-
um bonorum solamen, ita etiam adver-
sus omnes særioris fortunæ insultus
levamen meum fui. Namque sem-
per dum mirabilia Dei in me cumulata
pensitavero, verè prædicabo mibi præ-
multis auxilium ejus contigisse, enim
verò non ita pridem cogitabam, me in
sentinâ lordiniei penitus esse depositum,
ac ab omni bonitatis spe alienatum,

ut nescintilla quedam videretur relicta:
sed cor meum, adeo varijs auxietati-
bus operatum, mitissimo suo iudamine
mirabiliter levabat adjutor meus maxi-
mus Jesus, ac in me ardorem, verbi
ipsius intimius indagandi alius riman-
di, accendebat, ita ut membra, ac ar-
tus mihi consquè torpentes, novissimo
quodam vigore reviscerent. Quapro-^{vi}
pter meum maximè jam est, S. S. Tri-
nitatem devotâ mente pijsque suspiriis
venerari, ut suâ adfulgente gratiâ opus
in me inceptū clementér augere ac sub-
levare dignetur. Proinde, Patrone
sume ac Evergetæ maximè hono-
randi, sicut haec tenus manus vestræ in
subsidijs porrigendis non videntur de-
fatigatæ, ita nunc in pertendenda eadem
benevolentia satis protensas arbitror. Ve-
rū, quā animi indagine illud Vobis eru-
retribuendū, planè sum nescius. Hec au-
tem mibi deliberaanti occurrit consilium

ut exercitum bocce Academicum Nominibus
vestris sacratum efficerem. Nam verbis
cujusdam Æschinis, hæc vice tanquam pro-
prijs, uti cogor, qui cum Socrati multa multi-
suis quicunque pro facultatibus, offerrent, ipse
auditor pauperior, Nihil, inquit, dignum
te, quod dare tibi possim, invenio, &
hoc uno modo pauperem me esse sentio,
itaque dono tibi unum, quod habeo,
me ipsum: hoc munus rego, quale-
cunque est, boni consulas, cogitesque
alios, cum multum tibi darent, plus
sibi reliquisse. Candor autem vester sole
clarior hoc facere non prohibes. accipite ergo
pagellas hasce vultu sereno, a cliente vestro
submissè oblatas; easdemque placidioribus
oculis ut intueamini, oro atque abtestor. Ultimè
autem corde calidissimo precor, ut vobis fave-
at infinita Dei bonitas, præcipiatque super
vos Dominus omni benedictioni suæ vosque
omnibus in vestris calamitatibus rerumque
angustijs soletur Alma Trias! Sic vobis

Reverendissimi Patris
Vestrarumq; Reverendarum Claritatum
Et Humanissimorum

Cliens

Officiosissimus

Disputationis hujus
Resp: P.G.Herlinus

* * *

ARGUMENTUM QUINTUM *Disput*
Nostratum Esto: XV.

§. I.

Quicunq; non vult Effectum,
 non vult Effectus caussam : Smol.
HER-
LINO,
 atqui Deus O. Max: non vult effe-
 stum, nempè peccatoris mortem.
 Ergò Deus O. Maximus non vult
 caussam, utpote ipsum peccatū.
Major prop. probatur, quia causa & ef-
fectum in fundamento Relationis co-
nærent inseparabilitèr. Minor pro-
batur ex verbis Domini Dei, Ezecl. 18:23.
Vivo ego, non volo mortem peccatoris,
sed ut convertatur & vivat.

§. 2. Excipit Theodorus Beza ad allega-
 tionem dicti prophetici his verbis :
 Ad locum Ezech. 18. respondemus,
 indefinitam esse enunciationem, quæ ab
 universaliter plurimis in rebus differt :
 & restrictio de Conversione ostendit,
 hoc intelligendum de ijs solis, quibus
 FF datur

datur conversionis gratia, quæ cert
est Electorum propria. Redduntu
autem nihilominus inexcusabiles, qu
Dei admonitiones & exhortationes
per verbum prædicatum factas, asper
nantur: quod facere solent contuma
citer, quos Dominus intus non con
vertit, juxta illud: *Converte me,*
& convertar.

S. 3. Antithesis Th. Beze observat
D. Jacobus Andreas hunc in modum:
1. Ipsa res docet universalem esse
enunciationem, quum inquit Do
minus: *Nolo mortem morientis,*
quisquis fuerit. Manifesta ergo
impietas est, & doctrina abomi
nanda, contra expressam literam
ex promissione universali, parti
cularem efficere. 2. Electio
autem non absoluto Dei decreto
definitur, sed in Christo qui o
mnes

mnes homines ad pœnitentiam vocat. Ideoq; ex numero Electorum sese nemo excludat, sed cum Augustino dicamus; Si non es prædestinatus, fac ut prædestineris. 3. Quomodo non rediderentur excusabiles: si verum esset quod affirmatis, illos ad exitium æternum occulto & absoluto Dei decreto creatos & destinatos, & quia Deus nolit illos converti, ideo etiam non posse converri? Horréda sunt &c. 4. Precatio hæc non confirmat errorē de occulto & absoluto Dei decreto, in damnādis hominibus, sed docet humanis viribus conversionem ad Deum fieri non posse. Ideoq; gratiam Dei implorat, OMNIBUS hominibus, adeoquè universo Mundo oblata.

S. 4. Respondeat Tb. Beza ad observationes D. Andree ad 1. Et quidem a
Exprobret jam nobis D. Andreas nos
stirras quas vocat glossas præ appendi-
ce ista (quisquis fuerit) quæ dici ni-
bil potuit magis repugnans, ei quo
subiicit Ezechiel, sed magis ut con-
vertatur à viis suis & vivat : Ex
quo intelligitur illam Dei voluntatem
ad solos eos qui convertuntur, id est,
trahuntur pertinere, si de arcano illo
proposito voluntas ista accipiatur, de
quo scribens Augustinus ad Benifacium
Lib. 2. cap. 9. Non omnes vo-
cati, inquit, secundum proposi-
tum sunt vocati, quoniam multi
(non dicit omnes) vocati, pauci ve-
rò electi. ipsi verò secundum propo-
sum vocati, qui electi ante constitu-
tionem Mundi. Quod si putat D. An-
dreas quibuscunque prædicatur Evan-
gelium

gelium, dari quoque illius amplectendi facultatem, siue habilitatem, vult autem ipse singulis sine ulla exceptione hominibus Evangelium offerri (quod commentum toties jam refutavi, quantumvis tam falsum ut refutatione non indigeat) quæram imprimis quo termino istam habilitatem concludat, id est, num intelligendi facultate illam terminet: an vero longius illam porrigit, id est usque ad assensum, & ab assensu ad particularem applicationem & illud Spiritus Sancti testimonium quod Spiritui nostro reddit: denique ad ipsos usq[ue] fidei fructus & perseverantiae donum. Et quod ad intelligentiam quidem attinet, si putat D. Andreas illius facultatem singulis divinitus offerri per verbi prædicationem (etiamsi largiter singulis offerri Evangelium, quod non nisi ridiculè affirmatur; tamen falsitas

c quis dicti ex reipsa appareat. Quotus n.
quisq; ex quam plurimis Auditoribus re-
petitis enā concionibus non dico melior
sed doctior evadit? Nempe, inquiet ad-
versarius, quia nolunt. Nec ego verò Au-
ditorum vel negligentiam vel contuma-
ciam excuso. Sed quid si ne velle quidem
possunt? Natura n. ut omnes sunt homi-
nes post lapsum, Apostolo teste, ne co-
gitare quidem quisquam potest, ne dum
discere, vel per se vel ex alio, quam
ex Dei Spiritu qua & Dei sunt. Quod
si gratia universalis datur Omnibus ut
possint velle, qui sit ut non omnes qui
possunt velint? An non quod alia etiam
gratia opus fuerit, ut id reipsa velint
discere? Et intelligere quod illistantum
datum est ut possint intelligendo disce-
re? Et certè hoc extra conroversiam est,
non apud Pelagianos, sed apud Chri-
stianos omnes, nūbam primam gra-
tiam

tiam esse efficacem, nisi secunda illam
 comiteatur. Hæc a, secunda gratia,
 quā fit ut dūvapis illa ḥixavōtis obla-
 ta Energiam suam exerat, si com-
 munis singulis esse statuatur, absur-
 dissimum illud ḥixavōtis falsissimum necessa-
 riò consequetur, nullum esse hominem
 qui salutis nostræ Mysterium non re-
 ipsa intelligat. Sin vero non est o-
 mnibus communis (sicut certè pau-
 ciſſimis præ alijs donatur ḥixavōtis quidem
 nonnullis ad suam ipsorum perniciem)
 jam statuetur discrimin inter eos quos
 Deus alloquitur. Et quum ex aequo
 omnes natura sint surdi ḥixavōtis cœci, cau-
 sa certè non ipsis surditatis ḥixavōtis cœci-
 tates, sed cur hanc surditatem ḥixavōtis cœci-
 tam in alijs faciat, in alijs non i-
 tem, in ipsis non invenietur: Sed to-
 ta erit, citra ullum vitium, ex ejus
 voluntate, qui quorum vult miseretur,

Et quos vult indurat, prout ab aeterno illi visum est. Verissimum est enim istud quoque Augustini, Certum est nos velle quum voluntus, sed ille facit ut velimus, Phil. 2: 12. Et certum est nos facere quum facimus, sed ille facit ut faciamus, Ezech. 37: 29. Itaque cogitur noster adversarius etiam si commen-
tiam illam universalitatem prima gratiae illi concederem, tamen ad inaequalitatem secundae gratiae devenire.

§ 5. Respondeo ad hanc Bezae respon-
sionem. I. Voluntatem Dei non respi-
cere solos eos qui convertuntur vel
trahuntur; sed & eos qui non conver-
tuntur, sed moriuntur in peccatis suis
evidentissime liquet ex collatione vers.
32: Non enim delector morte ejus qui mori-
tur. Oportet ergo mendacem esse Me-
morem. Deinde ad dictum Augustini ex
Rom. 8: 28. Respondeo I. Vocari se-
cundum propositum, intelligere B. Patrem
sensu apostolico & orthodoxo de proposi-
to Revelato, id est, ordine à Deo sanci-
to, per quem homines sunt trahendi:
Phrasia verò eandem: vocari secundum

propositum torquent adversarij, sensu apostatico & heterodoxo, accipiuntq; de *proposito areano*, fatali ac peremptorio. 2. Quia verò non omnes qui vocantur salvantur, hinc rectè dicit *Augustinus* non omnes vocati, secundum propositum vocati sunt, quippe omnes qui vocantur secundū propositum, glorificantur. v. 30. Estergō hæc phrasis Ele.ctorum μείφεσις; hi namquè sunt qui juxta Dei propositum & beneplacitum sunt vocati vocatione sanctà. 2. Tim. 1:9. 3. Deniq; phrasin; *multi sunt vocati*, B. *Augustinus* unà cum cœteris orthodoxis patribus, non intellexit particulariter cum Calvinianis, sed καθολικῶς & universaliter cum scriptura: conf. dicta de voce *multi*. Dan. 12:2. Joh. 5:28. 29. Rom. 5:19. Conferatur etiam mea Disp. de Mente B. Augustini de prædestinatione sub præsidio dn. D. Calovij, habita Witebergæ A. 1654. in Syncr. Calixtino pag. 249. Ubi ostenditur ex sententiâ discipulorum ejus, Prosperi et Primasij, B. Patrem errorib. Prædesti-
natia-
F f 5

natiōnōrum nunquam fuisse suffraga-
tum vel in minimo absolutæ prædesti-
nationis puncto. Quòd a. non omnes
qui vocantur electi sunt, non eō fit,
B. Dn. D. Chemnitio judice, q: Dei per
verbū nos vocantis hæc sit mens &
sententia: Externè quidem per Mini-
sterium vos ad salutem & Regni mei
cœlestis participationem voco, sed re-
verà aliud animo agito: neq; enim vo-
lo, ut omnes, quos per verbū voco,
illuminentur & convertantur: Sed ut
major eorum pars condemnetur & pe-
nitet, licet in verbo meo aliud profite-
ar &c. Ejusmodi quippè levitatem &
improbitatem, quā aliud loquimur,
aliud corde occultamus; Deus ipsemēt
in nobis seriò detestatur & damnat,
Psal. 5:7. Perdes omnes qui loquuntur men-
daciūm: virum dolosum abominabitur Do-
minus *Et 12:3.* In corde *Et* corde locuti sunt,
disperdat Dominus universa labia dolosi. Ne-
què hoc dici potest Deum non omnes,
ad quos verbū suum mittit vocare:
Deus enim non immediate sed per ver-

bum

bum prædicatum & auditum vocat. 2. Thes. 2:14. *Vocavit vos per Evangelium nostrum.* Conf. 2. Cor. 5:20. *Quinimò, vult prædicari pœnitentiam & remissionem peccatorum non tantum paucis, sed omnibus gentibus & universo Munde,* Matth. 28: 19. *Euntes docete omnes gentes* &c. Marc. 16: 15. *Ite in Mundum universum & prædicate Evangelium omni Creatura.* Luc. 24: 47, Sic oportebat Christum pati & prædicari in nomine ejus pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes: prædicatio enim pœnitentiæ & promissio gratiæ universalis, sunt universaliter omnibus proponenda; quod verò pauci sunt Electi, licet multi : omnes vocati sint, causam scriptura hanc assignat Act. 13: 46 *quis verbum Dei repellitis & indignos vos judicatis vitâ aeternâ, ecce convertemur ad gentes* Matth. 23: 37, *Quoties volui vos congregare & nolueritis.* Act. 7: 51, *Vos semper spiritui Sancto resistitis.* Et Christus in parabola omniū simplicissimè hoc declarat. Matth. 22: 5. 6. *Vocati noluerunt*

venire, sed contemnebant verbum et servos
contumeliâ affectos occidebant. Quod verò
Dei voluntas non fuerit, ut oblatam vo-
cationem spernerent, & spiritui Sancto
resisterent, inde in parabolâ illâ colli-
gitur, quod Rex indignè tulit, vocatos
noluisse oblatam gratiam acceptare. &
hæc e. caussa, quod tales, licet vocati sint,
tamen quia spiritui sancto, salutem in
ipsis operaturo reluctantur, non sunt
Electi. Neq; enim prædestinationis,
seu Electionis divinæ ea est ratio, ut
quibus salutem adipiscatur, etiam si
verbum Dei non audiat, vel ad auditum
verbi cor obfirmet & Spiritui Sancto
volenti in ipso per verbum, pœniten-
tiam, fidem & novitatem vitæ operari,
petulantè & finaliter resistat; sed qui
ad salutem & vitam æternam præde-
stinati & Electi sunt, illi vocem Christi
audiunt & sequuntur, Job. 10: 27. O-
ves meæ vocem meam audiunt & sequun-
tur me. Et quia Spiritus S. per verbum
in ipsis operari & procurare vult ea
quaæ ad salutem ipsorum promoven-
dam

dam pertinent: est enim Dei voluntas ut operationes, gratiam & dona Sp. S. admittant, recipient, recte usurpent & non repudient, maximè cum ipse vires & facultates, ut hoc præstare possint, subministret. Qui verò Christi vocem nec audiunt, nec auditam sequuntur, sed in sua impietate perseverant usque ad extremum agonem, illos non esse è numero Electorum, longè certissimum est. Et hoc modo Multi quidem sunt vocati, pauci verò electi; quia minima pars vocatorum verbum ut decet, amplectuntur, cujus inobedientiæ causa est non divina prædestinatio, sed hominis à Deo aversa & perversa voluntas. Sic multi qui benè cœperant rursum prolapso deficiunt & gratiâ excidunt, non quia Deus gratiam & donum perseverandi ipsis denegat aut oblaci pœnitentiat; sed quia se ipse homo suâ sponte à sancto mandato avertit, 2. Pet. 2: 20. Spiritum gratiæ contumeliâ afficit Ebr. 10:20. Eundem exacerbat, Esa. 63:10. & conturbat

461 DE CAUSSA MALI
bat Eph. 4: 30. Satanæ domum denuō
adornat Luc. 11: 25. adeoq; fiunt ei-
dem postrema pejora primis. Hinc
damnatio ejus justa est Rom. 3: 8 Hæc est
simplex & orthodoxa παρεπομπή &
explicatio illius aphoritmi Salvatoris
nostrí Matth. 20: 16. *Multi sunt vocati,*
pauci verò Electi.

§. 6. Respondeo ad Bezae resp. ul-
terius II. Et quidem &c. ad ea quæ
in eâ sequuntur de oblatione Evange-
lij singulis factâ, dico antea ad id suffi-
cienter esse, responsum, quod solennis
illa, sit facta aliquoties per verbum
seu immediatè, sed justo Dei judicio
in particulari, non semper repetita :
Mediata verò vocatio per Notitias natu-
rales & Famam verbi, conjunctam cum
gratiâ παιδειαὶ γονῶν ubiq; semper, in u-
troq; testâ. & singulis facta est, ut omnes
& singulos in universum homines ab A-
damo usq; ad ultimos propè extremū
diem ἀναπλογία maneat Rom. 1: 20.
β. de facultate seu habilitate vel poten-
tiâ amplectendi Evangelium à non Re-
natiō

natis dico, distinguendum esse inter oblatâ gratiâ universali dari omnibus facultatem ut possint velle; Et dari omnibus facultatem, ut possint non repugnare: de priori ceu heterodoxâ loquitur Bezâ, de posteriori nos. Dico n. quòd verbi Natura est ut semper aliquid operetur, & primùm quidem facultatem in homine ut possit non repugnare motui Spiritus S. suadenti assensum, seu: ut possit desinere à repugnando cum contemptu, quâ *sepius* introductâ, verbum deinceps ex suâ Naturâ & intentione Dei, progressus ulteriores facit Luc. 8: 18. Conf. B. Dn. D. Hulsem. de Aux. gratiæ. γ. Ordo a. conversionis hic est, ut Deus primò menti impertiat spirituale lumen, voluntati supereminentem potentiam bene volendi & agendi, deniq; in appetitu sancta excitat desideria, ut ex B. *Hophnero* accepimus. Sed antequam illud fiat accuratissimè observandum est, quod in conversione ipsâ, homo se non nisi passivè habeat, nec quicquam viri-

viribus suis, sive proprijs & naturalibus, sive supernaturalibus sibi concessis ad sui ipsius conversionem cooperari potest. Cont. Concil. Trid. ses. 16. can. 4. Dei gratiam vires impeditas excitare, naturam adjuvare & facultatem insitam elicere docentes. Cont. Syncer: & interemistas hominem suis viribus cooperari posse ad sui conversionem statuentes. Cont. Majoristas & Syncretistas hodiernos, Dei gratiam ita offerri, ut eâ oblatâ, in hominis potestate sit, per illam, ea quæ necessaria sunt præstare; omnes item si ve-
llint, se posse convertere, quinimò, in potestate hominis esse, velle se con-
vertere, fingentes. cont. Consult. Cas-
sand. in 18. Art. A. & Marc. Ant. de Dom.
l. 7. de Rep. Eccl. c. II. Et Novatores
Hornejum & Calixt. conversionem i-
nitum, habere à bonâ voluntate ho-
minis suppositâ tamen gratiâ præve-
niente, passim scriptitantes. Ideoq; ut
verbum non potest salutariter intelligi
solius intellectus auxilio sine speciali
Sp.

Sp. S. gratiâ; sic multò minus fidem & assensum adhibere possumus verbo sine dono Sp. S. interiori.

§. 7. Supponit adversarius nonnullas hypotheses falsis principijs, utpote α . Gratiam quâ *ikavótys* offertur, non esse omnibus communem à parte Dei, secuturum enim veretur, ne omnes indiscriminatim mysteria salutis apprehendant. β . Causam, cur naturalem cœcitatatem & surditatem in alijs sanet Deus, in alijs non item, in ipsis hominibus non inveniri, sed in Deo, qui quorum vult miseretur & quos vult indurat. γ . Gratiam universalem esse commentitiam. Et δ . denique cogi D. Andream ad inæ qualitatem secundæ gratiæ devenire. Respondeo ad primum, inæ equalitatem inter auditores verbi dati, fatetur ipse, dum se non excusare recipit auditorum nonnullorum vel negligientiam vel contumaciam. Ad alterum dico: Causam sanitatis restitutæ in quibusdam, retentorum morborum in aliis, non residere in morbosis ean-

dem medicinam usurpantibus, sed in medico, sine etiamen vitio invidiae, illam inæqualiter dispensante, non video; quinimô, culpam non secuti fructus removere ab agro æqualiter seminato, in bonum semen & ipsum seminandum, quid hoc est nisi ori veritatis? Luc 8:1, seqq. È diametro contradicere? Ad tertium aio: universalem gratiam stabiliri per universalem vocationem, invictis non commentitiis argumentis omnes orthodoxi Theologi hactenus probarunt & in æternum auxilio Dei obtinebunt. Deniq; ad ultimum respondeo: Ordinariè gratia Dei sive prima sive ulterior à parte Dei æqualiter distribuitur, sed inæqualiter ab auditoribus suscipitur, ut non sit necesse, B. Andreæ vel alii ejus hyperaspistæ, cum Beza, ad aliquam inæqualitatem secundæ gratiæ devenire.

S. 8. Pergit Beza; *Quod si ulterius pergamus, nempè ad assentendi, id est, veritatis per intelligenti-*

am perceptæ probanda, & agnoscendæ gratiam, rursum istud donum, paucioribus etiam quam superius utrumq; dari comperietur. Quàm n. multi diabolicā rabie veritatem etiam cognitam contra conscientiam oppugnant. Quòd si ulterius pergamus usq; ad illius veritatis gustum, quo sit ut credens sibi peculiariter applicet evangelicas in Christo promissiones: rursum ad pauciores hoc donum restringetur. Quàm n. multis est amara ista veritas, adeò ut illam ne mandere quidem sustineant: & ex ihs qui cibum bunc deglutiunt, quam multi illum in. non concoquunt. Et hæc est fides illa περσικαπος. Deniq; si ad ipsum usq; terminum, quo superiora illa omnia dona spectant, perveniamus, quo sit ut verèsimus & esse perseveremus unus cum Christo

Spiritus: hoc illud est donum, quo fa-
elii ad decus & verè Christo dati &
per misericordiam salvandi, à Cœte-
ris ad dedecus & justum exitium fa-
elis discernuntur. Vobis enim inqui-
ebat discipulis suis Christus, datum
est nosse mysteria cœlorum, illis vero
non item. Sunt n. abscondita, ut i-
dem inquit, à sapientibus: nec in a-
liis quam in suis Deus operatur ut ve-
lint: nec Spiritus ubique, sed ubi vult
spirat: nec omnibus filius, sed qui-
bus voluit, patrem revelat. nec alijs
possunt credere, quam quos pater tra-
hit: nec alijs audiunt, quam quibus dan-
tur aures ad audiendum: nec alijs cre-
dunt, quam ad vitam prædestinati:
nec alijs datur ut fiant Filij Dei, quam
qui non sunt nati ex sanguinibus: nec
est volentis aut currentis, sed miser-
rantis Dei salus. Et hæc quidem il-

la est

la est doctrina, quam audet noster ad-
versarius manifestè impiam & ab-
ominandam ipse potius execrandus
vocare. Sed ex illo præterea libens quæ-
sivero, quam tandem particulari in hoc
Ezechieli loco inveniat, unde possit
indefinita in universalem mutari, quum
ut Paulo respondens ad locū ex 1: Tim 2.
ostendi, particulae etiam universales ex-
pressae, sàpè modò ad credentes, modò ad
solam Ecclesiae universitatem, ut omnis
caro videbit salutare Dei, Omnes e-
runt docti à Deo, effundam de spiritu
meo super omnem carnem, sublevat
Deus omnes corruentes, & similia plu-
rima: modò ad sodalitium impiorum
restringantur. Ut Nemo accepit tes-
timonium ejus, Eritis odio omnibus ho-
minibus, Omnes querunt quæ sua sunt,
cujusmodi infinita penè possent pro-
ferri: sed istis Jane nihil fuisset opus,

nisi nos adversarius hoc adegit. Hoc enim loco Ezechiel non de illa voluntate Dei arcana eum ne Electis quidem, quod ad alios certò dignoscendos attinet patefacta, sed de ea de munloquitur, quæ per prædicationem verbi toti Ecclesiæ cœtui patefit, in quem etiam ad tempus reprobi colliguntur: Eum cuius prædicationis auditu, in Electis quidem creatur fides per Spiritum S. Cœteri verò magis ac magis inexcusabiles, Eum suæ ipsius conscientia testimonio convicti coarguntur: de quibus hic propriè agit Ezechiel. Quam a nullà ratione hinc colligi possit Deum efficaciter velle omnium salutem, etiamsi concederem, omnibus universaliter Evangelium prædicari: sicutem infantes plurimi demonstrant, extra Christum pereuentes, ut copiose declarat Ambrosius de

vocatione gentium Lib. 1. c. 5. Et præterea quoq; tam multi qui stulti et surdi nascuntur, et tota vita sua, nunquam rectum justumq; rationis usum habent. Itidemq; quod multi aliquamdiu honestè transactâ vitâ, tandem pessimo fine intereunt: Et contra, qui perpetuò in flagitijs vixerunt, repentinâ tandem fide ac pœnitentiâ donati servantur: in quibus exemplis quinam dici potest Deus efficaciter illorum omnium salutem voluisse?

Deniq;, quum satis superq; vel sola illa vitirositas originalis faciat ut omnes nascantur iræ Dei obnoxij, quorsum laborant isti de istâ universalî gratiâ, cujus contemptus tam sit ad Deum in reproborum damnatione justificandum necessarius, ut injustus alioqui, immo etiam crudelis videri possit: quamvis certè non negem ad illam corruptio-

nem, nativam quæ ad perditionem sufficit, accedente naturalis συντηρήσεως de quâ Paulus Rom. 1, differit, violazione, duplicitè fieri homines æternæ mortis reos: ad quæ si accesserit Euangelij contemptus, longè gravissimam damnationis pœnam sic homines sibi accersere quis dubitat?

Respondeo ad Resp. Bezae: a. Argumentari à paucitate assentientium & sibi applicantium promissiones Evangelij &c. ad arguendum raritatem vel particularitatem gratiæ divinæ N. V. C. quia utrumq; verum est, & seminatum esse semen verbi Dei per totum agrum idq; animatum unius ejusdemq; generis; Et tamen exiguum indè Fructum secutum, quartam scilicet partem agri frugiferam fuisse: Sterilitatem a. in residuis imò etiam in προσκάρπαις mansisse, non vitio seminis sed agri, ut omnium liquidissimè constat, ex parabolâ Salvatoris nostri Luc. 8. Adeoq; datum fuit Christi discipulis & ceteris de turbâ homi-

hominibus, Nōsse Mysteria Regnicolorum, qui intelligentiam parabolæ perseverantē ex ore ejus audiverunt; reliquis verò abeuntibus & simplicitatem parabolæ fastidientibus datum fuit audire verba saltēm sine Mysterio, id est, intelligere nuda verba & sensum mysticum non capessere. Et sic completum fuit quod dicit *Elias c. 6: 9.* *Audientes non intelligunt, videntes non cognoscunt, sed excœcanteur &c.* Et tandem sua sponte pereunt. Quinimō, abscondita sunt Mysteria à sapientibus hujus Mundi; Nam postquam non cognovit mundus per sapientiam (propriam) Deum. Placuit Deus per stultitiam prædicationis salvare credentes *1. Cor. 1: 21.* Nec in aliis operatur Deus ut velint quam in suis, id est, verbi operationem fastidiosè non aspernatis. 3. Spiritus quidem non ubiq; sed ubi vult spirat, non sensu Calvinistico, & absolute decretorio, sed sensu Augustano, A. C. Art. 5, ut *Fidem consequamur, institutum est ministerium docendi Euangeliū & porrigendi sacramenta.* Nam per

verbum & sacramenta tanquam per instru-
menta donatur Spiritus Sanctus, qui fidem
efficit, ubi & quando visum est Deo in iis
qui audiunt Evangelium. Unde etiam in-
terdum contigit ut simplices auditores
Christi intellexerint difficilia, docti
verò discipuli non intellexerint facili-
ora. Ratio a. & causa quod discipuli fer-
monem evidentissimum non percepe-
rint, rudis autem populus verbum inevi-
tientius facile intellexit, non erat hic,
quam cum Arminianis prætendunt Cal-
viniani videlicet, quod intellectus deter-
minetur ad qualitates objecti irresisti-
biliter; verum hæc; quod Gratia Dei
illuminans operatur non per modum
habitus permanentis; sed per modum
actus transcuntis ubi & quando vult, ut
loquitur Augustana confessio. Quod
pater in prophetis, qui non illustrati fue-
runt per habitum Prophetarum, sed per
motum transeuntem, Conf. exemplum
Eliae 2. Reg. 3: 15. c. 4: 27. Suppono au-
tem nunc, turbam illam fuisse illumina-
tam per gratiam Dei prævenientem, ex
eaque

eaque primam partem fidei. notitiam
scilicet hausisse, quam notitiam eis Chri-
stus tribuit Joh. 13: 22. γ. Filius revelat
non omnibus, sed quibus voluit patrem,
scilicet sensu orthodoxo, per sp. S. in
verbo loquentem, cui assensus ob incon-
gruentiam materiae credendae cum in-
tellectu humano sibi relictus valde re-
sistit, quod magnoperè exaggerat Apo-
stolus 1. Cor. 1. & 2. capp. unde Salva-
tor Matth. 16: 7. ait: *Caro & sanguis non*
revelavit tibi, sed pater meus qui in Cælo est
1. Cor. 12: 3. *Nemo potest dicere Iesum Domi-*
nūm, nisi in Spiritu Sancto. Conf Exemplum
Regis Agrippæ Act. 26: 3. μάλιστα γνωσθείσ
ην πάγκων τὴν κατὰ Ιορδάνης ἐθῶν οὐκέτη μά-
λιστα. id est, Maxime conscius erat con-
troversiarum, quæ inter Judæos &
Christianos illâ ætate agitantur, de
Messiâ sc. ejusq; exhibitione, de Chri-
sto ejusdemq; prædicatione, ob quam
Paulus accusabatur: qui propterea se fe-
licem judicabat, quod penes judicem
sufficienter instructum dicere causam
admitteretur v. 2. conf, v. 26. Et ta-
men

men secessit Rex cum hoc Pyrrhone
smo v. 28: ἐν ὀλιγῳ μὲ πείθεις. Videmus
ergo quod margaritæ non projicien-
tur ignavis suibus; neq; tamen sequi
homines proprijs virib; credere &
converti posse, sed datur medium vi-
delicer, ἐν ηπτίοις Matth. 11: 25.

v. Ad residua breviter dicam:
Revelat ergo filius patrem non o-
mnibus quidem ~~adū~~, sed parvulis;
nec alij credere possunt, quam
quos pater trahit, dico id ve-
rum esse de potentia propinquâ
non remotâ: datæ sunt aures ad
audiendum, non abeuntibus sed
permanentibus. Luc. 8. nec alij cre-
dunt, quam ad vitam prædestina-
ti, hoc est, soli electi credunt sa-
lutariter, non quod Deus singu-
lis ab soluto sive odio sive jure fi-
dem dare nolit, quo sagittam
intendit Beza; sed quia multi

dōξα

δοξαν τῷ γε ἀλλήλων λαμβάνοντι, Joh. 5: 44. nec alijs datur ὑγεσία, quām qui non sunt nati ex sanguinibus, id est, Regeneratis, concedimus. Nec est currentis aut volentis, sed miserentis Dei: quæ verba sunt opponenda pelagianis & pontificijs, non Dei amoris universalis: ignoratur enim Elenchus in hisce enumeratis singulis.

¶ Concludo jam: supponere falsissimo ausu Calvinianos, quod ex verbi lecti vel prædicati naturâ externe quidam vocentur, qui ex intentione Dei & verbi inefficaciâ internâ non vocentur. Nam verbum sive fuerit in se consideratum, ἐμφυτὸν vim semper retinet ad salvandum animas Jac. 1: 21. sive spectetur in prædicatione & applicatione, profecto nullum est

est Dei verbum, si significanter
& sermone vernaculo prædice-
tur, quod suâ naturâ (a quâ Spi-
ritus S. assistentia inseparabilis est)
non generet in mente aliquem
conceptum menti divinæ con-
formem, vel reliquis scripturæ
dictis analogum: intelligimus de
distinctâ ac verbis proprijs enun-
ciatâ oratione, E. gr. Rom. 10: 9.
*Si confessus fueris ore tuo Iesum esse
Dominum, Et credideris in corde tuo,
quod Deus ipsum excitaverit à mor-
tuis, salvabere: quæro: anno-*
hæc oratio, ceu compendium fi-
dei Christianæ, tantum in Men-
te irregeniti valeat, ut vi verbo-
rum Dei, nativum eorum sen-
sum capiat, si genium linguæ
calleat & simul attendat? quo

ad

fls.

ad assensum verò saltēm cogitet,
num hæc ita se habeant & ut fe-
cerunt *Beroënses* Act. 17: 11. Hæc
cogitatio & disceptatio in mente
irregeniti, est aliquod Spiritus S.
tentamen, quod affirmativā pro-
ponit ut veram, quamvis ab al-
terā parte cor irregeniti ut falsam
judicat, atque hoc tentamen
singulis attendentibus verbo Dei
dilucidè prædicato, non potest
non suppeditari; quāvis enim actu
non cogitet, an verum vel falso
sit hoc quod audit, nullum tamen
dubium est, ejusmodi hominem si
non velut personniū audiat, quæ
culpa est propriæ inadvertentiæ,
posse velle cogitare, an hoc ita
se habeat & quamvis actu judicet,
non esse istā delicta mortaliar consideratione dignam, Act. 25:29. hoc enim facit
honi.

bomines ἀναπολογήσει, quod ex prædicato verbo notitiam credendorum aut habuerint aut habere potuerint, Assensum autem præbere noluerint per adscitam novam contumaciam, id quod infallibiliter deducitur ex verbis Christi Joh. 15: 22. cap. 9: 41. positâ autem cogitatione seu discursu, an verum falsum sit quod prædicatur? Verbitamen nativa vis ac indeoles est, ut persuadeat veritatem suam, & nunquam non persuadeat, nisi per voluntariam, & naturali repugnantiæ superadditam contumaciam operatio ejus excutiatur. Neque vel scripturæ textus, vel exemplum in his quidem terminis (quibus ipsos quoque induratos includere liceat, quos verbum etiam movet, et si non permoveat) diversum innuere comprehendetur. Et quavis hoc non esset, id est, tametsi non insingulis auditoribus quidpiam vel tantillum efficeret prædicatio verbi; naturam tamen ejus ad efficiendum in omni homine bonum motum aptam esse & sufficienter efficacem, non debet negari.

*Doctrinæ & elegantiæ vita apprime com-
mendabili JUVENI,*

DN. PETRO HERLINO, Calmar-
Smolando, Stipendiario Regio & Civi hujus
Universitatis industrio, de Causa MALI do-
cte & nervosè differenti, amico suo perdi-
lecto, hæc pauca gratulanti animo
apposuit:

Quale sit *Causa Mali*, Musarū docte satelles
HERLINE instructâ mente docere cupis.
Perge! tuis studiis, bonitatis fons & origo
Spitus ipse Dei, præmia digna feret.
JOH. FLACHSENIUS.
Acad. b. t. Rector.

Ô TU ES PETRUS HERLINUS,
Ἄναγραμμα τοῦ οὐρανοῦ.

PURUS HEROS EST: INULTE?
PURUS NUM PARVETUR HEROS? MORIETUR
INULTE?

EST insensibilis corpore, quippe cinis:
Vindicat ast vafro Bezà de quolibet hoste,
Andrejas seipsum, Lineolis brevibus;
Quas didicisse polens HERLINUS posthumus
exeat,

Ô TU ES IPSE PETRUS, CHRISTUS AT IPSA
PETRA.

Ornatissimo Dn, Respondenti Sympatriotæ,
vocato ad Ministerium sacrum in
Ecclesiæ Nestorius Wormsœenii
Adposuit L. Mq;
P R A S E S.

IN JUVENEM

Virtutis & eruditionis copia politissimum
Dn. PETRUM HERLINUM, Smol.
Amicum & Sympatriotam perdi-
lectum.

DÆdalus insignis fabricator pingitur
Multiplici cupiens posse placere
Cùm ad euctus docuit mundana
Supremum, molli sàpè teri carie,
Sola manet, nôsti. pietas HERLINE
Artes post spurias, sacra verenda
Téktatur Temet Tua dissertatio docta
Doctas haud artes dedidicisse! Vale.

L. Mg

ELIAS Zil-Landz
Med. D. & Prof.

*Doctrinâ & elegantiâ morum, modestiâ
Peregrinum,*

**DN. PETRUM G. HERLINUM,
Calmar: Smol.**

*Philosophiæ sanioris & S. S. Theologiæ Stu-
diosum indefessum, S. R. M. Alumnū di-
gnissimum; Patriotam & Amicū ho-
norandum.*

CAlviniani clamitāt mendaciis
Obstringi ut optimum patrem,
Qui conditor rerum Deus cælestium
Terrestriumque est omnium;
Vel veritatis arguunt originem
Mendaciique Cretici,
Et veritas terris vagetur omnibus
Ut exul, optant machinis
Hi dædali vafris dolosisque artibus.
Erroribus substructio
Hæc est & omnibus profanitatibus,
HERLINE, sed mendacium
Dum detegis, crudelitate terricâ
Et condutorem vindicas,
Et veritatis afferendo cælicæ
Oracula atque regnias;
Mendacii fraudisque maximè reos
Calvinianos disputas.
Sic veritatis fontibus propinquior
Tu, nectaris post vividi,
In ætheris palatiis verè entheis,
Es cæteris plus particeps.

Scripto L. Mg.

**PETRUS LAURBECCIUS
Prof. Ordinarius.**

DN. RESPONDENS,

Patriota perdilecte !

In genium rectè exerces, HERLINE polite,
Praeside sub celso nec non per quam Reverendo,
Ex animo ergo euis egomet congratulor ausis:
Numinis in laudem Divini singulacedant !

PETRUS Hahn.

Fratri HERLINO, ut Conjunctissimo,
ita semper desideratissimo.

Laocoon ceu dona timet Teucus Danaoru,
Bezica sic spernet dogmata mente piâ
Gnavitèr HERLINUS, dum schismata trudit
ad orcum :

Nunc valeas, frater, pectore & ore precor !

SVENO N. Hößl Wex: Smol:

Artes ingennas fore cum sudore parandas,
A HERLINE, Exemplo, non aliunde, probas.
Ipso etenim pueru Te mors rapuit Genitores;
Fortuna infelix ingruit Gvaria.

Mitius at Tibi visa fuit placata Minerva,
Cui Te sacrasti deniq; cœu decuit.

Ergo rite queas fucatas prodere tehnas,
Numenque sanctum reprobat ore suo !

Insuper in terris tuleras cum lata Gamaras,
Cælica pereingas atria ! sic voyeo !

Manueli ac amico honorando

ERICUS N. OSANDER,
Wex: Smol.